

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

מוצאי זאת חנוכה, ה'תשל"ד

יוצא-לאור לזאת חנוכה, ה'תשפ"א

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

ה' תהא שנת פלאות אראנו

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

בס"ד.

פתח דבר

לקראת "זאת חנוכה" הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק התוועדות מוצאי זאת חנוכה ה'תשל"ד, הנחה בלתי מוגה.

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

נר חמישי דחנוכה, ה'תשפ"א (ה'י' תהא שנת פלאות אראנו),
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2020 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5781 • 2020

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

בס"ד. שיחת יום ב' פ' ויגש, מוצאי "זאת חנוכה", ה'תשל"ד.

בלתי מוגה

א. הביאור בדברי הרמב"ם¹ ש"התקינו חכמים .. שיהיו שמונת ימים האלו .. ימי שמחה² והלל", בגלל ישועת ישראל והצלתם מידי היונים (ויסודו — נוסח "ועל הנסים"³ ומדרש חנוכה⁴), ביחס לדברי הגמרא⁵ ש"קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה", בגלל נס פך השמן — שהשמחה, שענינה בדברים השייכים לגוף (סעודה בפת, כשר ויין⁶), היא על הישועה והצלה הנוגעות לגוף⁷, ואילו ההלל ששייך לעבודה שבלב מצד הנשמה, הוא על הישועה הרוחנית — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁸ בלקו"ש ח"י ע' 142 ואילך.

ב. ויש להוסיף בזה דבר נפלא:

כיון שהשמחה היא על ענינים גשמיים, נמצא, שהענין ד"ימי שמחה" נקבע מיד באותה שנה (ולא רק "לשנה אחרת קבעום כו"ס⁹) —

1) הל' חנוכה פ"ג ה"ג.

2) להעיר מדיוק הלשון "ימי שמחה" (כידוע שלשון הרמב"ם בספר יד החזקה (שכתבו בעצמו בלשון הקודש, ולא רק העתקה מערבית, כמו פירוש המשניות ומורה נבוכים וכיו"ב) הוא מדויק בתכלית (ראה גם ((, ולא כהלשון שנאמר בנוגע ל"כל המועדות" ש"מצוה לשמוח בהן" (רמב"ם הל' לולב פ"ח ה"ב) — שאין זה באופן שישנו היום עצמו, ונוסף לכך ישנו החיוב לשמוח בו, אלא היום עצמו הוא יום שמחה.

3) ולהעיר, שפרטי הענינים שנאמרו בו לא נזכרו בגמרא — אף שאמירתו נזכרה בגמרא (ראה שבת כד, א (ובפרש"י): "מהו להזכיר של חנוכה (על הניסים בהודאה) במוספין") ועאכו"כ במסכת סופרים (פ"כ ה"ח: "ואומרים בהודי" .. בימי מתיהו בן יוחנן כהן גדול וחשמונאי ובניו וכו").

4) שבמשך השנים הי' בין המדרשים שלא הגיעו לידינו, ובמינו נתגלה ונדפס כבר, והוא העתק או נוסחא אחרת של "מגילת אנטיוכס" שנזכרה בראשונים* (ראה אנציק' תלמודית ערך חנכה סי"ג (כרך טז ע' שסא. וש"נ)).

5) שבת כא, ב.

6) כמו שמחת יו"ט, ש"שמחה זו היא מצות עשה מן התורה, שנאמר ושמחת בחגך" (גם בזמן הזה), כמ"ש רבינו הזקן בהלכות יו"ט (או"ח סתקכ"ט ס"ו).

7) כלשון הרמב"ם שנוסף לכך ש"בטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות" — ענינים רוחניים, "פשוט ידם בממונם ובבנותיהם .. ולחצום לחץ גדול" — ענינים גשמיים.

8) בשילוב המשך הביאור בשיחת ש"פ ויגש.

* ולא כמו ספרי החשמונאים, שלא מצאתי (לע"ע עכ"פ) שגדולי ישראל בזורות הראשונים יביאו אותם בתור ענין של בר"סמכא ויסוד כו' (ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 368 הערה 17).

* ולא רק שגזרו על שבת חודש ומילה (מגילת אנטיוכס), ר"ת "שמח" (עוללות אפרים ח"ב עמוד מג מאמר רפח. הכתוב לחיים (להר"ח פאלאגי) לתהלים פ, ד. ט. שער יששכר (להרה"צ ממונקאטש) ח"ב מאמרי חדשי כסלו טבת מאמר ימי אורה אות ב. ועוד).

כמו בפורים (שהוא גם יו"ט שמדברי סופרים), שכאשר נעשה מעמד ומצב ד"נוח מאויביהם", הנה מיד "עשה אותו יום משתה ושמחה"⁹, מבלי להמתין לשנה הבאה, וכמו ביצי"מ (ענינו של חג הפסח, ראש לרגלים¹⁰, שהם "מועדים לשמחה" מדאורייתא) שהיתה השמחה מיד, כמ"ש¹¹ "ובני ישראל יוצאים ביד רמה" — כי, מצד הדין¹² שצריך להודות על שמחה גופנית, הרי זה צ"ל מיד כשקורה הדבר המשמח;

משא"כ בנוגע לענין הרוחני — הנה מצד סיבות כו' (כמדובר פעם בארוכה¹³ שעדיין לא ה' נצחון גמור כו', ונתברר רק לאחר זמן) הוצרכו להמתין שנה שלימה: "לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה".

ג. ובנוגע לעניננו:

לא מיבעי לדעת הרמב"ם שימי חנוכה הם גם "ימי שמחה" [והרי "אלו ואלו דברי אלקים חיים"¹⁴, ובפרט שהרמב"ם הוא א' משלשת עמודי ההוראה שעל פיהם קבע הבית-יוסף הפס"ד להלכה למעשה¹⁵], אלא אפילו ע"פ פסק השו"ע¹⁶ (המבואר בדרושי חסידות¹⁷) ש"לא קבעום אלא להלל ולהודות, ולא למשתה ושמחה", ולכן, "ריבוי הסעודות שמרבים בהם הן סעודות הרשות" — יש מקום גם לשמחה גשמית, כשעושים זאת לשם "פירסומי ניסא", ומקשרים זאת עם אמירת זמירות ותשבחות (כדברי הרמ"א¹⁸ ש"נוהגין לומר זמירות ותשבחות בסעודות שמרבים בהם, ואז הוי סעודת מצוה") — ענין של תורה וענין של תפלה (שמתבטא בניגון עם תיבות או בלי תיבות, "עבודה שהיא בלב זו תפלה"¹⁹), שאז, גם שמחה גשמית הקשורה עם אכילה ושת'י, נעשית ענין רוחני.

וכהפתגם הידוע של רבינו הזקן²⁰, שהקב"ה נותן לבנ"י גשמיות, והם עושים מהגשמיות — רוחניות; והרי הפירוש בדבר הוא — שגם לאחר שהגשמיות נעשית רוחניות, הרי זה באופן שיכולים למששה בידיים [והיינו, שאין זה כמו חלב ודם הקרבן שזורקים או שורפים על

9) אסתר ט, טז-יז.
 10) ר"ה בתחלתה. שם ד, א.
 11) בשלח יד, ח.
 12) ראה לוח (וסדר) ברה"נ לאדה"ז פי"ב.
 13) תו"מ חי"ז ע' 49 ואילך. חכ"ו ע'
 14) ראה גם "רשימות" חוברת קכה ס"ט.
 15) עירובין יג, ב. וש"נ.
 16) הקדמה לפי' הבי" לטור.
 17) טו"א"ח סע"ת ר. שו"ע שם ס"ב.
 18) ראה הנסמן בלקו"ש חכ"ה ס"ע 237.
 19) הערה 24.
 20) שו"ע שם.
 21) תענית ב, א.
 22) ראה "היום יום" כז טבת. כט אד"ש.
 23) כז אלול. — וראה גם תו"מ חנ"ט ס"ע 193.
 24) וש"נ.

המזבח, שמתבטלים מגשמיותם ונעשים מציאות רוחנית, אלא כמו הבשר דשלמים, "אין שמחה אלא בבשר"²¹, שנאכל ונעשה דם ובשר כבשרו, ועד"ז בנוגע לייך, "אין שמחה אלא בייך"²¹ — לא היין שמנסך ע"ג המזבח, אלא היין ששותה אותו, ו"משמח אלקים ואנשים"²², אלא שממשש את הגשמי יחד עם הרוחני, והעיקר הוא הרוחניות. ועד"ז הוא גם בנוגע לענין השמחה כפי שנמשך בגלוי בימי חנוכה.

ובפרט שענין השמחה הו"ע שהשעה צריכה לכך:

דובר בארוכה בהתוועדות הקודמת²³ אודות דברי רבינו הזקן בשבתו במאסר (ב"טאיינע סאָויעט"), ששמחה ממתיקה דינים, וכהדיוק בזה, שלא זו בלבד שהשמחה מבטלת את הדין, אלא אדרבה, שעושה ממנו דבר מתוק, וכמו בנוגע לחנוכה, שדוקא מההעלם והסתור היותר גדול ש"טמאו כל השמנים שבהיכל"⁵, נעשה העילוי ד"הנרות הללו".

וכמו"כ יש צורך בענין השמחה כדי להמתיק את הדינים של הרגעים האחרונים שבהם נמצאים עדיין בגלות, ולפעול בזמן הגלות ענין של אור — "והוי' יגי' חשכי"²⁴.

ובזה גופא — לא רק באופן שמתבטל החושך, — וכהלימוד דנר חנוכה ש"מצותה . . עד דכליא ריגלא דתרמודאי"⁵, כפירוש החסידות²⁵ (מיוסד על קבלה²⁶) ש"תרמודאי" אותיות "מורדת", ופעולת נר חנוכה היא לעשות סוף וגמר לכל הענינים של מרידה כו' — אלא באופן שבאים גם לפירוש הב' ב"יגי' חשכי", שמאירים את החושך עצמו, כפי שיהי' בביאת משיח צדקנו, שאז יקויים היעוד²⁷ "לילה כיום יאיר", ובקרוב ממש.

* * *

ד. לכאורה, ענין זה (שבימי חנוכה צ"ל גם ענין של שמחה) הי' צריך להתבאר במשך ימי חנוכה עצמם.

אך הענין הוא, כמדובר גם בהזדמנות קודמת²⁸ ש"בקדשים הלילה הולך אחר היום"²⁹, וכיון שזהו ענין הקשור עם "הנרות הללו קודש הם"³⁰, הרי גם בענין זה "הלילה הולך אחר היום".

(21) פסחים קט, א. עמה"מ שער קרית ארבע רפקי"א
 (22) ס' שופטים ט, יג. (קח, א). קה"י ערך תרמוד.
 (23) שיחת י"ט כסלו ס"... (לעיל ע' ...). תהלים קלט, יב.
 (24) שמואל-ב כב, כט. (28) שיחת י"ג תשרי ס"... (לעיל ע' ...).
 (25) ראה תר"מ ס"ה כסלו ע' קסז. וש"נ. (29) חולין פג, סע"א. וש"נ.

אבל יש בזה הדגשה מיוחדת בנוגע לימי חנוכה, כדלקמן.

ה. ובהקדים המדובר כמ"פ שרבינו הזקן מבאר בארוכה³¹ שענינו של חנוכה הוא מ"ש "והוי' יגי' חשכי":

בחלקו הראשון של הפסוק²⁴ נאמר "כי אתה נרי הוי'", ולאח"ז מוסיף "והוי' יגי' חשכי".

וכאן נשאלת מיד השאלה: כיון שכבר נזכר שם הוי', "כי אתה נרי הוי'" — הי' הפסוק יכול לסיים "ויגי' חשכי", ולמה נאמר עוד הפעם "והוי' יגי' חשכי"? ומזה גופא מוכח שיש כאן ענין נוסף.

[וע"ד המדובר³² אודות הפסוק³³ "וכל בניך לימודי הוי' ורב שלום בניך", שכיון שנאמר ב"פ "בניך", למדים מזה דרשה נוספת].

והביאור בזה — כמוזכר לעיל³⁴ מ"ש רבינו הזקן לקוטי תורה ר"פ חוקת³⁵ (מספרי קבלה³⁶) שבכל מקום שנמצא שם הוי' ב' פעמים בפסוק אחד ה"ה ב' שמות הוי'.

ודיוק זה הוא גם ע"פ נגלה — כדאיתא בגמרא במסכת ר"ה³⁷ בנוגע למ"ש ב"ג מדות הרחמים שני פעמים הוי': 'ה' ה', אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה" (ככל הפירושים בחילוק שביניהם).

וענינו בפשטות — ש"קודם שיחטא האדם" הו"ע צדיק, ו"לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה", הו"ע בעל-תשובה, שזהו עליוי שלא בערך, כדברי הגמרא במסכת ברכות³⁸: "מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין", ועד שלא זו בלבד ש"אינם עומדין", אלא כהגירסא "אין". יכולין לעמוד בו"³⁹, וכמדובר פעם⁴⁰ הדיוק בזה, שהעילוי דבע"ת הוא ענין שאינו אפילו ביכולת שלהם; ומזה מובן גם בענין האלקות אפילו בדרגת שם הוי', שם העצם⁴¹, שיש חילוק בין הוי' הא' ("אני הוא קודם שיחטא האדם") להוי' הב' ("אני הוא לאחר

30) נוסח "הנרות הללו".

31) ד"ה כי אתה נרי בתו"א מקץ מ, ב ואילך.

32) שיחת י"ט כסלו ס"ו... (לעיל ע' ...).

33) ישע"י נד, יג.

34) ד"ה ת"ר נ"ח דש"פ מקץ, שבת

חנוכה פ"ג (לעיל ע' ...).

35) נו, ג.

36) באררא — זח"ג קלח, ב.

37) יז, ב.

38) לד, ב.

39) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.

40) ראה תו"מ חס"ג ס"ע 393 ואילך.

וש"נ.

41) כ"מ הל' עכו"ם פ"ב ה"ז. פרדס

שי"ט. מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר

ב פכ"ח.

שיחטא האדם ויעשה תשובה"), ש"פסיק טעמא בגווייהו"⁴² — כיון שזהו ענין שלא בערך (אף שעפ"ז צריך ביאור מדוע שם הוי' היותר נעלה נזכר רק לאח"ז, ואין כאן המקום להאריך בזה).

וענין זה מתאים עם מ"ש רבינו הזקן שם ש"השם הראשון הוא בז"א והב' הוא בעתיק" — כי: הוי' דז"א קשור עם קיום המצוות ("קודם שיחטא"), שהם "רמ"ח אברין דמלכא"⁴³, והוי' דעתיק, שנעתק מכל ענינים אלו, הנה משם נמשכת הכפרה על כל החטאים ופשעים ועוונות ("לאחר שיחטא ויעשה תשובה").

וזהו "כי אתה נרי הוי' והוי' יגי' חשכי":

"כי אתה נרי הוי'" — אינו קשור עם חושך, בדוגמת הוי' הא', "אני הוא קודם שיחטא האדם", אבל אעפ"כ, מצד ההעלם שישנו בגשמיות וחומריות העולם (שהרי אפילו עניני הרשות הם גשמיים וחומריים), יש צורך ב"נרי הוי'" כדי לפעול שם ענין האור — למצוא את החיות והאלקות שישנו שם בהעלם.

ונוסף לזה ישנו הענין ד"והוי' יגי' חשכי" — שישנו ענין של חושך, כדאיאתא בב"ר⁴⁴ (כפי שצויין במכתב דנר ה' דחנוכה⁴⁵): "ידע מה בחשוכא⁴⁶, אלו מעשיהם של רשעים, שנאמר⁴⁷ והי' במחשך מעשיהם", ועי"ז "והוי'" — הוי' הב', "לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה" — "יגי' חשכי".

וענין זה מתאים גם עם ב' הפירושים הנ"ל (ס"ג) ב"יגי' חשכי", שתחילה מאירים את החושך, ולאח"ז מתחיל החושך עצמו להאיר — כי גם בתשובה (ענינו של הוי' הב', "לאחרי שיחטא האדם ויעשה תשובה") יש שני ענינים מן הקל אל הכבד: (א) התשובה שעל ידה "זדונות נעשו לו כשגגות"⁴⁸ — תשובה מיראה, והיינו, שאין זה באופן שהזדונות עצמם מאירים, אלא רק שאינם מפריעים, כיון שנעשים "כשגגות" (והשגגות מתכפרים ע"י הקרבן, כפי שצויין בדרך מצוותיך להצ"צ⁴⁹), (ב) התשובה שעל ידה "זדונות נעשו לו כזכיות"⁴⁸ — תשובה מאהבה (רבה, כמבואר בתניא⁵⁰), היינו, שה"זדונות" עצמם מאירים לו כמו "זכיות".

ו. וזהו גם החידוש של חנוכה:

42) זהר שם, רע"א.

43) תניא רפכ"ג בשם התיקונים [ראה תקו"ז תיקון ל (עד, סע"א)]. אגה"ת רפ"א בשם הזהר [ראה זהר ח"א קע, ב].

44) פ"א, ו.

45) אג"ק חכ"ט ע' נט (בהערה).

46) דינאל ב, כב.

47) ישע"י כט, טו.

48) יומא פו, ב.

49) בציונים והערות למצות עגלה ערופה.

50) פ"ז.

הי' אז מצב של חושך ברוחניות — לא רק חושך העולם סתם, בענייני רשות, אלא חושך שהוא היפך התומ"צ, ש"מלכי יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות"⁵¹, שזהו לא רק דבר המעלים בלבד, אלא גם דבר המנגד, שזהו כפי שענין החושך הוא לא רק העדר האור ("א פאָרעווער חושך"), אלא מציאות בפני עצמה המנגדת (אמנם רק בכח שנותנים להם מלמעלה, כמבואר בארוכה בתניא⁵², אבל בפועל נותנים כח שתהי' מציאות שמנגדת כו', ואז יש מקום להראות הענין ד"ובחרתו (בבחירתו חפשית) בחיים"⁵³).

[וכתוצאה מזה הי' גם חושך בגשמיות, כמבואר בדרושים בענין חנוכה⁵⁴, שהסיבה לכך שבנ"י היו אז "חלשים" ו"מעטים" בגשמיות היא "מפני שהיו מעטים וחלשים גם ברוחניות כו'", שכן, אצל בני"י אין דבר שמתחיל מהגשמיות.

וכמדובר כמ"פ שהסיבה היחידה ש"גלינו מארצנו"⁵⁵ היא — לא בגלל שיש שליטה לגוי; מעולם לא היתה לו שליטה, אין לו עכשיו, ולא תהי' לו אף פעם; אלא הכל תלוי בבנ"י עצמם — אם ח"י יש ענין של "חטאינו"⁵⁵, הרי זו הסיבה שבגללה בא המסובב ש"גלינו", ולכן, מיד כשמבטלים את הסיבה, אזי בדרך ממילא בטל המסובב, וכדיוק לשון הרמב"ם⁵⁶: "סוף ישראל לעשות תשובה. . ומיד הן נגאלין", כי, בהבטל הסיבה בטל בדרך ממילא המסובב, כך, שלא צריך לעשות דבר, כי אם לבטל את הסיבה]. אך עי"ז נתעורר אצלם לאח"ז ענין המסירת-נפש, שפעל ענין של רעש ("שטורעם") — שלא זו בלבד שהחושך לא בלבד ולא העלים כו', אלא אדרבה: "יגיי חשכי", שהחושך (לילה) עצמו התחיל להאיר.

וזהו גם החידוש של נר חנוכה לגבי נרות המנורה שבמקדש (אפילו מקדש ראשון, כאשר "וישב שלמה על כסא הוי"⁵⁷) — שנרות המקדש חייבים להדליקם מבעוד יום (שהרי אין עבודה במקדש לאחר ששקעה החמה)⁵⁸, משא"כ נרות חנוכה זמן הדלקתם הוא דוקא "משתשקע החמה"⁵⁹, כך, שהחידוש של חנוכה הוא דוקא בלילה;

ודוקא אז נעשה הנס שאף ש"לא הי' בו אלא להדליק יום אחד", "הדליקו ממנו שמונה ימים"⁵⁹, ולכן מדליקים לא רק שבעה נרות, כמספר

56) הלי' תשובה שם ה"ה.

57) דברי הימים-א כט, כג.

58) ראה תו"מ סה"מ כסלו ס"ע קסב

ובהערה 11. וש"נ.

51) רמב"ם הלי' חנוכה רפ"ג.

52) פכ"ט.

53) נצבים ל, יט.

54)

55) נוסח תפלת מוסף דיו"ט.

נרות המנורה, אלא שמונה נרות — כמעלת כינור של ביהמ"ק לעתיד לבוא של שמונה נימין, לגבי כינור של ביהמ"ק בב"ר וב"ש שהי' רק של שבעה נימין⁵⁹, ובאופן ש"הנרות הללו אינן בטלין לעולם"⁶⁰.

ז. והנה, התכלית של חנוכה — ככל הענינים שבאים מזמן לזמן — שלא זו בלבד שיהי' רישומו ניכר, אלא שענין זה יומשך עד לפעם הבאה בשנה שחוזר ונשנה אותו ענין.

וכמבואר בלקו"ת פ' ברכה⁶¹ בנוגע לפעולת העלי' לרגל, ש"מכל רגל ויר"ט הי' נמשך. . עד הרגל הבא אחריו", ועד"ז בנוגע לענין המיוחד ליר"ט זה, "זמן חירותנו", "זמן מתן תורתנו" או "זמן שמחתנו", שפועל ומשפיע עד שיבוא יר"ט זה בשנה הבאה.

ועד"ז מובן בנוגע לפעולה של חנוכה, "יגיי' חשכיי" — שענין זה צ"ל ניכר לאחרי שעובר הזמן של חנוכה, והא ראי', שאי אפשר להדליק עוד נר, ואי אפשר לומר "ועל הנסים" — הנה גם אז ניכרת הפעולה של חנוכה.

וזהו גם א' הביאורים לכך שדוקא "לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה" — כיון שרצו לבחון אם הרושם של הנס פועל על בני" גם לאחרי חנוכה, וכשעברה שנה שלימה, עם כל השינויים שבה, וראו שבנ"י עומדים בתנועה של התלהבות מצד הנס ש"הדליקו ממנו שמונה ימים", אזי נוכחו לדעת שזהו ענין שנתקבל אצל הציבור, שזהו "אבן בוחן" בהלכה⁶², ולכן "לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה".

ח. וזהו הענין של מוצאי חנוכה — שבו מתחילה ה"בחינה" של ימי חנוכה:

נוסף על כללות הענין ש"הלילה הולך אחר היום", הנה דוקא במוצאי חנוכה, לאחרי שעובר הרגע האחרון שבו יכולים לומר "ועל הנסים" בתפלה או בברכת המזון, מתחילה ה"בחינה" של בני" שיוכיחו שחנוכה פעל אצלם שינוי, שאע"פ שלפי השעון עברו כבר כו"כ רגעים מהרגע האחרון של ימי חנוכה תשל"ד, מתאספים ביחד ועומדים מתוך "שטורעם" בתנועה של "פרסומי ניסא" ו"הלל והודאה" של ימי חנוכה, שכן, זכרון והזכרת ופירסום הנס — ענינם כל השנה כולה.

כשפוגשים יהודי שאינו יודע "מאי חנוכה", הנה גם אם זה באמצע השנה, צ"ל הענין ד"מלמדו תורה", לספר לו שיש ענין שעדיין אינו יודע אודותיו, כי, אע"פ שזה כבר כמה זמן לאחרי ימי חנוכה, הרי "התורה

61) צח, ב.

59) ערכין יג, ב.

62) ראה תר"מ ח"ז ע' 48 ואילך.

60) רמב"ן ר"פ בהעלותך.

היא נצחית"⁶³, כך, שגם באמצע השנה צריך יהודי לדעת "מאי חנוכה"; לא רק "על איזה נס קבעוה"⁶⁴, אלא גם כל הפרטים שבזה שהובאו בתושבע"פ, כולל גם דברי הרמב"ם ושאר ראשונים ואחרונים וכו'.

אלא שלאחרי חנוכה מתבטא אצלו הענין של חנוכה בשאר המצוות: עכשיו (לאחרי חנוכה) הרי אין מצות הדלקת נר חנוכה, אבל ישנו הענין שכל מצוה כלולה מכל המצוות⁶⁵, ולכן, בעמדו עתה לקיים מצוה, אם זה ענין של תלמוד תורה או תפלת ערבית או מצוה אחרת — ניכר עליו שזה עתה חגג עוד הפעם את ימי החנוכה, וניתוסף אצלו אור נפלא ואור גדול ביותר — אור שלמעלה מזמן, שלכן אינו בטל לעולם.

ט. וזהו אחד הביאורים לכך שדוקא במוצאי ימי חנוכה יש מקום "להרעיש" ביתר שאת וביתר עוז בנוגע ל"המעשה הוא העיקר"⁶⁶ — שיתוסף בהנהגה הכללית דהולך ומוסיף ואור, שזוהי ההוראה הכללית של ימי חנוכה. וכמדובר כמ"פ⁶⁷ בארוכה, שאע"פ שע"י הדלקת נר אחד בלילה הראשון יוצאים י"ח לכל הדעות באופן ד"מהדרין מן המהדרין"⁶⁸, הנה בלילה השני אומרים לו, שהדלקת נר אחד הספיקה ללילה הקודם, ואילו עכשיו צריך להדליק שתי נרות.

זאת ועוד: בזמן הש"ס הי' צורך בהנהגה זו (להדליק בלילה השני שתי נרות) כדי להיות "מהדרין מן המהדרין", אבל עכשיו, כיון שע"פ פסק השו"ע נתפשט מנהג זה בין בני"י⁶⁹, אין זה רק ענין של "מהדרין מן המהדרין", אלא נעשה "מנהג ישראל תורה הוא"⁶⁹, והיינו, שהדרך לקיים מצות הדלקת נר חנוכה בלילה השני היא דוקא עי"ז שמדליקים שתי נרות.

וגם לאחרי שכבר הראה בלילה השני שאינו עומד על עמדו, אלא הולך "מחיל אל חיל"⁷⁰ — לא אומרים לו שבלילה השלישי יכול לנוח, ולהוסיף עוד נר רק בלילה הרביעי, אלא מידי יום ביום, מידי לילה בלילה, צריך להוסיף באור.

וזוהי הוראה כללית על כל המצוות כולם שנלמדת ממצות הדלקת נר חנוכה שבה רואים זאת בעיני בשר:

69) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב.
מהר"ל — הובא ברמ"א יו"ד סשע"ו ס"ד.
מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז
או"ח סוסק"פ. סתל"ב סי"א. סתנ"ב ס"ד.
סתצ"ד סט"ז. ועוד.
(70) תהלים פד, ח.

63) תניא רפי"ז. ובכ"מ.
64) פרש"י שבת שם.
65) ראה תו"מ ח"ע ע' 243. וש"נ.
66) אבות פ"א מי"ז.
67) ראה גם תו"מ חס"ו ע' 293. וש"נ.
68) רמ"א או"ח סתרע"א ס"ב.
69) רמ"א או"ח סתרע"א ס"ב.

נתבאר לעיל⁷¹ שהחידוש דנר חנוכה הוא שרואים בעיני בשר את פעולת המצוה בעולם, שנעשה מואר אפילו עבור גוי.

ועד"ז הוא גם בנוגע לענין ד"הולך ומוסיף", שאינו מסתפק בהנהגה ד"מהדרין מן המהדרין" ביום שלפנ"ז, אלא מוסיף מידי יום ביומו: בשאר המצוות לא רואים זאת. יכולים לקיים את המצוה מלכתחילה באופן ד"מהדרין מן המהדרין", אבל ענין של "מהלך" במצוה גופא — הרי זה יכול להיות נרגש בעבודתו ברוחניות, ומי שמתבונן בו יכול להבחין או להבין זאת, או שביכלתו להסביר לו זאת; אבל לומר שבשעה שעובר אדם מן הצד ומביט עליו, אזי רואה שהוא "הולך ומוסיף" — לא רואים זאת.

וזהו החידוש דהדלקת נר חנוכה — שרואים בעיני בשר את ההנהגה ד"מוסיף והולך".

וכמדובר כמ"פ בנוגע למעלתו של יהודי, שהוא הבריאה היחידה שהיא בבחינת "מהלך"⁷²: מלאכים — גם בדרגא היותר נעלית שיש בהם, שבכללות עשרה שמות נקראו להם, שהם סוגים, עשר כיתות של מלאכים⁷³ — נקראים כולם "עומדים"⁷⁴. אפילו "שרפים", ש"נשרפים" בעבודתם⁷⁵ — גם הם "עומדים"; ואילו ילד קטן, בן אברהם יצחק ויעקב ובת שרה רבקה רחל ולאה — ביכלתו להיות "מהלך"! עליו רק להתקשר עם תורה ומצוות שניתנו מהקב"ה שהוא אין-סוף — תחילה (קודם שנעשה מחוייב במצוות) בתור "אינו מצווה ועושה", ולאחרי שנעשה מחוייב במצוות, אזי יש לו סיוע נוסף, להיותו "מצווה ועושה"⁷⁶. וזוהי גם אחת ההוראות הכלליות מימי חנוכה — שגם לאחר שנסתיים חנוכה, וכבר הדליק את כל שמונת הנרות, שזהו"ע שכולל הן סדר השתלשלות והן למעלה מסדר ההשתלשלות, כמובן מתשובת הרשב"א הידועה⁷⁷ בנוגע לחילוק בין שבע לשמונה — אזי מתחילה עבודה נעלית ביותר באופן דהולך ומוסיף ואור, כדברי הגמרא בסיוס מסכת ברכות: "תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, שנאמר⁷⁸ ילכו מחיל אל חיל".

ויה"ר שיהי' זה מתוך שמחה וטוב לבב, וכיון ש"שמחה פורץ

71) שיחת ש"פ מקץ ס" (לעיל ע').

72) ראה תו"א ס"פ וישב (ל, סע"א עז, ד. ובכ"מ.

76) קידושין לא, א. וש"נ. ואילך. ובכ"מ.

73) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"ז.

77) ח"א ס"ט.

74) זכרי' ג, ז.

גדר⁷⁸, אזי מתבטלים כל הענינים המונעים ומעכבים מעבודה זו; ופריצת גדר זו מביאה בקרוב ממש את ה"פורץ לפנינו"⁷⁹, שיולכנו קוממיות לארצנו, בגאולה האמיתית והשלימה.

* * *

י. אם הדברים אמורים בנוגע למוצאי חנוכה — הרי עאכו"כ בימי חנוכה עצמם, בזמנים הפנויים מהדלקת הנרות, שאז יש לזה נתינת מקום יותר.

וזו היתה נקודת הבקשה שידליקו נרות חנוכה אפילו במשך יום זה, ועאכו"כ בימים שלפנ"ז — ללא ברכה, כמובן, שהרי אמירת הברכה היא רק בלילה, ולאסוף ילדי ישראל — ילדים בשנים, ועאכו"כ "ילדים" בידיעות ביהדות, ולהסביר להם "מאי חנוכה" וכו'.

אלא שבזה הי' הדיוק — שנשמט משום-מה, ולכן יש לתקן ולהבהיר זאת, כדי שלא תהי' נתינת מקום לטעות — שענין זה צ"ל קשור עם אסיפה וקיבוץ של כו"כ מבנ"י, שאז ישנו הענין של "פרסומי ניסא", וגם, כיון שישנם עשרה מישראל לאחרי בר-מצוה, הנה במעמד זה יכול להיות ענין של תפלה, דבר שבקדושה וכו'.

יא. ובכן: ענין זה קשור ומיוסד על המנהג בכמה קהילות קדושות, גם בקהילות חב"ד, שנוסף לכך שמדליקים נרות חנוכה בבתי-כנסיות בכל לילה, שזהו מנהג שנתפשט בכל מקום⁸⁰ — יש עוד מנהג שנתפשט, שגם בשחרית מדליקים נרות חנוכה בבית-הכנסת, כמובן ללא ברכה⁸¹.

ואיתא באחרונים⁸² טעם בזה — כיון שלדעת הרמב"ם⁸³ היתה הדלקת המנורה בביהמ"ק ב"פ: פעם אחת בלילה, ופעם שני' בשחרית⁸⁴, כיון שמפרש מ"ש⁸⁵ "בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות", ש"בהטיבו" כולל גם ענין ההדלקה, ואדרבה: "הדלקת הנרות היא הטבתם", כך, שהיתה הדלקה במנורת ביהמ"ק גם בשחרית. ולכן, דוקא בבתי-כנסיות ובבתי-מדרשות שנקראים "מקדש מעט"⁸⁶, יש מקום להדליק גם בשחרית.

78) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. (81) ראה אנציק' תלמודית שם ס"ח (ע' שיה). וש"נ.

79) ע"פ מיכה ב, יג. וראה אגדת בראשית ספס"ג. וראה גם ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י לשם. (82) ה'ל' תמידין ומוספין פ"ג ה"י"ב.

(83) ולהעיר מהשק"ט בנוגע למ"ש בדברי הימים ב יג, יא — ראה (84) תצוה ל, ז. (80) ראה אנציק' תלמודית ערך חנוכה (כרך טז) ס"ד (ע' רסז ואילך). וש"נ.

(85) תצוה ל, ז. (86) יחזקאל יא, טז. וראה מגילה כט, א.

ומוכן גם שכשם שבכתי-כנסיות לא מדקדקים בזמן ההדלקה, ובלבד שתהי' קשורה עם תפלה, שהיא במקום עבודה⁸⁷ — הנה עד"ז (בכחי) "קלקלתן זוהי תקנתן"⁸⁸) יש מקום שב"מקדש מעט" יהיו דולקים שמונת הנרות אפילו באמצע היום, עד לסימומו של חנוכה, ואדרבה: כיון שתיכף מסתיים ענינו של חנוכה כפי שהוא בגילוי, מודגשת יותר החביבות "לחטוף" עוד כמה דקות כדי להסתכל על הנרות ולשמוע מה שהם מספרים (כלשון רבינו נשיאנו בשם אביו⁸⁹).

ולכן: מצד המחשבה שהשעה צריכה לכך ש"הוי' יגי' חשכי", שכבר יסתיים חושך הגלות, ותהי' "אתחלתא דגאולה", ולאח"ז גאולה אמיתית ושלימה, ושלימה במילואה, ובאופן ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה"⁹⁰ — היתה ההצעה והבקשה וההפצרה בכל לשון של בקשה, שיאספו רבים מישראל [עיקר הכוונה היתה בנוגע לילדי ישראל, אפילו שלא הגיעו לבר-מצוה או בת-מצוה, אלא שנוסף אליהם יהיו גם עשרה מישראל, כדי שיהי' זה "דבר שבקדושה"⁹⁰], וידליקו הנרות בלי ברכה, ויספרו להם אודות הענין דחנוכה, ולעשות זאת בכל ה"שטרעם", ובשמחה ובטוב לבב, ובאופן של "פרסומי ניסא".

וענין זה הוא בדוגמת האמור לעיל (ס") אודות היתרון שבמוצאי חנוכה, שאז היא ה"בחינה" עד כמה פעל הענין דחנוכה, ועד"ז בימי חנוכה עצמם, במשך הזמן שבין הדלקה לחברתה, שבשעות אלו אי אפשר להדליק נרות חנוכה בברכה, ואעפ"כ מחפשים עצות ודרכים והסברות ודרכים להוסיף באור, עד לאופן ד"יגי' חשכי".

*

יב. האמור לעיל נתן לי הסבר על ענין שהתייגעתי עליו זמן רב: מהו הענין של נר ה' דחנוכה? — כידוע שאצל חסידים, ואפילו אצל אלו שאינם חסידים, עושים ממנו יום מיוחד מבין שמונת ימי חנוכה. בבית רבי⁹¹ מובא, שיש מסורת שבו נשתחרר רבינו הזקן מהמאסר שני — שהרי נוסף על המאסר בשנת תקנ"ט, שלאחריו היתה הגאולה ב"ט כסלו, הי' מאסר נוסף בשנת תקס"א (אמנם לא חמור כ"כ, אבל בכל זאת מאסר), ויש אומרים שהשחרור ממאסר זה הי' בה' חנוכה, ומאז חוגגים נר ה' דחנוכה.

90 ראה ברכות כא, ב. וש"נ.

87 ראה ברכות כו, א"ב.

91 ח"א רפי"ט בהערה א. וראה סה"ש

88 ע"ד שבת פ, ב (ועוד): קילקולו זהו

תורת שלום ע' 84.

תיקונ.

89 סה"ש תש"ו ע' 22.

אבל זוהי רק העברת השאלה ממקום אחד לשני: העובדה שהשחרור מהמאסר השני הי' בנר ה' דחנוכה, דורש ביאור (יותר, או עכ"פ) באותה מדה כמו הענין שחוגגים את נר ה' דחנוכה יותר משאר ימי חנוכה — שהרי אם כל הענינים בעולם הם בהשגחה פרטית⁹², הרי בודאי שהגאולה מהמאסר השני ביום מסויים (ובפרט שנקבע לאח"ז במנהג (כו"כ מ) ישראל במשך הדורות) אינו באקראי ח"ו.

ואין זה ענין שמבואר רק בחסידות (שגם היא ברת-סמכא...), אלא זוהי גמרא מפורשת⁹³: "מגלגלין זכות ליום זכאי", והיינו, שה"זכות" קשורה עם יום זה, אינה בדרך מקרה, אלא זהו סימן שיום זה הוא "יום זכאי". וא"כ, נשאלת השאלה מהי ה"זכות" של ה' חנוכה מכל שאר ימי חנוכה, שבגלל זה הי' אז השחרור של רבינו הזקן מהמאסר השני? ובכן: יכולים לומר בזה ענין ע"פ קבלה, אבל, כיון שלא מצאתי זאת בשום מקום, הנני מתירא להתערב בו; אבל יש גם מה שיכולים לומר בזה ע"ד הפשט, כדלקמן.

יג. ויובן ע"פ המבואר לעיל (ס"ג ואילך) שנקודת הענין של חנוכה הוא "יגי' חשכי", היינו, שיש ענין שלכאורה אינו שייך כלל לאור, ויתירה מזה, זהו ענין שמנגד לאור ("חשכי"), ושם פועלים אור נוסף, שהרי אפילו בזמן שביהמ"ק הי' קיים, שהדליקו את המנורה בביהמ"ק השני לאחר נס חנוכה, הדליקו גם נרות חנוכה בפ"ע, כך, שניתוסף דבר חדש בענין האור, ועד ש"הנרות הללו אין בטלין לעולם"; ובענין זה יש יום א' בחנוכה שהוא מיוחד משאר ימי חנוכה.

ובהקדמה:

החידוש של שבת לגבי ששת ימי החול — שכל שבת הוא בדוגמת "שבת בראשית", וכל ששת ימי החול הם בדוגמת ששת ימי בראשית — מצינו בפירוש בחומש (תושב"כ), שבכל הימים נאמר "ויהי ערב (שבו הי' חושך) ויהי בוקר" (שבו הי' אור), מלבד בשבת שבו לא נאמר "ויהי ערב ויהי בוקר", ואיתא במדרש⁹⁴ שבשבת אכן לא הי' חושך.

ומזה מובן, שעיקר החידוש של חנוכה ("יגי' חשכי") הוא — לא בשבת (שבו אין ענין של חושך) שבימי חנוכה, אלא דוקא בימות החול שבימי חנוכה.

93 תענית כט, א. וש"נ.

92 ראה כש"ט בהוספות סקע"ט ואילך.

94 בר" פ"א, ב. פי"ב, ו. ועוד.

וש"נ.

ובזה גופא יש חידוש גדול יותר — כשיש יום בחנוכה שלעולם לא יחול ביום השבת, שיום זה רחוק יותר מיום השבת (שבו אין "ערב", חושך), שלא זו בלבד שבקביעות מסוימת חל בימות החול, ולא בשבת, אלא לעולם אינו חל בשבת, כי אם בימות החול.

ובכן: איזה יום בחנוכה אינו חל לעולם בשבת? — נר ה' דחנוכה, שהרי איתא בסידורו של רבינו הזקן⁹⁵ ש"ח כסלו יכול להיות בשבת ימי החול, אבל לא ביום השבת; ונר ה' דחנוכה, שחל בכ"ט כסלו, חל באות יום בשבוע כמו ר"ח כסלו.

וכיון שגם ענין זה אינו בדרך מקרה ואקראי, אלא בהשגחה פרטית, הרי זה מורה שיום זה רחוק מענין השבת, ועד שבאיזו קביעות שתהי' לא יחול ביום השבת, משא"כ שאר ימי חנוכה שיש בהם "בכח" שיהיו חלים גם בשבת, והא ראי', שבשנה קודמת או בשנה הבאה אכן חלו בשבת. ומזה מובן, שהענין דחנוכה ("יג' חשכ'") שמודגש בעיקר בימות החול שבחנוכה, הוא ביתר שאת וביתר עוז בנר ה' דחנוכה, שחל לעולם בימות החול.

יד. ועוד ענין בזה:

איתא בקבלה⁹⁶, והובא בחסידות בלקן⁹⁷, שג' הימים טובים פסח שבועות וסוכות הם כנגד חג"ת, וחנוכה ופורים הם כנגד נצח והוד, ובה גופא יש ב' דעות, והמסקנא היא שמתתיהו תיקן ההוד⁹⁸.

וכיון שחנוכה קשור עם ספירת ההוד, נמצא שיום ה' דחנוכה הוא הוד שבהוד — שזהו ענינו של ל"ג בעומר⁹⁹, שקשור עם פנימיות התורה¹⁰⁰, כמו שמן (ענינו של חנוכה), כידוע שענין השמן בתורה (שיש בה מים, יין ושמן) הו"ע פנימיות התורה¹⁰¹.

[אלא שהשייכות דיום ה' דחנוכה שענינו הוד שבהוד לל"ג בעומר תלוי' אם מנין פרטי הספירות בימי ספה"ע הוא מלמעלה למטה או מלמעלה למטה¹⁰² — בדוגמת "מוסיף והולך" או להיפך; כנגד "מים היוצאים" או "ימים הנכנסים"⁵, שזהו ענין בפ"ע; ואילו ענינו המיוחד

95) ב"לוח לקביעות החדשים". סע"ב.

96) ראה תקו"ז חדש צג, ג"ד בנצו"ז שם.

וראה גם תו"מ ח"נ ע' 269. וש"נ.

97) דרושי ר"ה נח, א.

98) ראה פע"ח שער מקרא קודש פ"ד,

ושם קודם שער ר"ה. שער הכוונות ענין ר"ח.

הגהות שמן ששון על שה"כ דרוש חנוכה

סק"ב. כנפי יונה סנ"ג, הובא בשל"ה רסב,

99) ראה סידור (עם דא"ח) שער הל"ג

בעומר ח"ב תמה, א ואילך.

100) שם תמו, א.

101) ראה אמ"ב שער הק"ש ספנ"ג

ואילך. וראה גם תו"מ סה"מ כסלו ע' קפ.

וש"נ.

102)

של יום (ובמילא גם הדלקת נר) חמישי דחנוכה כפי שהוא בפשטות ובגלוי (ע"פ נגלה) — שלעולם לא יחול בשבת].

ולכן מצינו בזה דבר פלא:

אמירת מאמר חסידות בפרט ברבים, היתה בדרך כלל בשבת או ביו"ט, או בקשר למאורע מיוחד וכיו"ב.

אך מצינו בהמשך מים רבים¹⁰³, שצויין על א' ממאמרי חנוכה, שנאמר בנר ה' דחנוכה (עם היותו תמיד יום חול).

— יתכן שהסיבה לכך היא בגלל שאז היתה הגאולה מהמאסר השני, ועכ"פ דורש הדבר ביאור.

ובדרך אפשר י"ל הביאור בפשטות — שזה מתאים עם כל החידוש דחנוכה ש"הוי' יגי' חשכי".

טו. וכמדובר כמ"פ — עיקר הכוונה הוא ה"בכץ" שבדבר:

כשיוצאים מימי חנוכה ונמצאים במעמד ומצב שנראה לעיני בשר שזהו בדיוק ההיפך מענין האור, שזהו היפך ענין השבת שאין בו כלל ענין החושך — הנה דוקא אז צריך "להרעיש" יותר מה"רעש" של כל ימי חנוכה!

וכאמור, ש"רעש" הוא ע"פ הפס"ד שהדלקת נר חנוכה צ"ל "על פתח ביתו מבחוץ"⁵: צריך ליקח מהענינים שהם "ביתו", ד' אמות של הלכה, ה"מקדש מעט" שלו, שעליו נאמר¹⁰⁴ "ושכנתי בתוכם", "בתוך כל אחד ואחד מישראל"¹⁰⁵, אבל ה"בית" צריך להיות באופן שיש לו "פתח" שבו מדליק נר חנוכה, "על פתח ביתו מבחוץ", כדי להפך את העולם, עי"ז שמאיר אותו.

ועי"ז פועל ד"כליא ריגלא דתרמודאי"⁵, וממשיך את הענין ד"מטו רגלין ברגלין"¹⁰⁶ — עקבתא דמשיחא, ועד לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

טז. מאמר (כעין שיחה) ד"ה כי עמך מקור חיים.

* * *

יז. בהמשך להמדובר אודות "המעשה הוא העיקר",

— שבהתאם לכך הוא גם הסדר בחנוכה, שלכל לראש מתחילים עם מעשה: הדלקת הנר, שענין זה נעשה ברגעים האחרונים של היום

103 תרל"ו — ח"ב ע'תכט (בכותרת): ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א.
ל"ה (ליל ה') דחנוכה). ועוד.

104 תרומה כה, ח. 106 זח"ב רנח, א (ובמק"מ).

שלפני חנוכה, "משתשקע החמה", עוד לפני צאת הכוכבים, שאז מתחיל שיעור הזמן של הדלקת נר חנוכה, אלא שבתור הכנה לזה, בתור "מכשירי מצוה", צ"ל לפני אמירת הברכות, אבל העיקר בדבר הו"ע הדלקת הנר בפועל, כמובן ע"פ נגלה, וגם ע"פ המבואר בתניא¹⁰⁷ בנוגע למעלת המעשה (נוסף לכך שגם אמירת הברכה הו"ע של מעשה, כיון ש"עקימת שפתיו הוי מעשה"¹⁰⁸) —
יש לסיים גם בהנוגע לפועל:

דברתי ובקשתי וכו' לעשות את כל ה"רעש" ("שטורעם") בקשר לחנוכה, הן בנוגע לאנשים הן בנוגע לנשים והן בנוגע לטף — להאיר אצלם בעצמם, ובאופן שיאירו גם את העולם, עד שיהי' "אור הוי' לעולם"¹⁰⁹ בגלוי. ואכן ישנם אלו שעסקו בזה, ופעלו בהצלחה רבה מיד על אתר, ואין לשער כלל את התוצאה מזה — פירותיהן ופירות-פירותיהן במשך כל השנה ובמשך כל השנים (לשון רבים) הבאים לאח"ז.

וע"פ האמור לעיל שעכשיו ממשיכים את ה"שטורעם" של ימי חנוכה — יאמרו כולם "לחיים", וינגנו ניגון שמח.

וזו תהי' התחלה טובה לענין ד"יג"י חשכ"י — גם חושך הלילה של מוצאי ימי חנוכה — לא רק באופן שהחושך לא יבלבל, אלא באופן ש"לילה כיום יאיר", היינו, שהחושך עצמו יאיר.

יח. וכיון שבנוגע לחנוכה בכלל מצינו ש"נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס"¹¹⁰, ורש"י מוסיף ענין גדול יותר, ש"על יד אשה נעשה הנס" — יש לנשים זכות מיוחדת ואפשריות מיוחדת לפעול בזה יותר מאשר אנשים,

ובפרט כשמדובר אודות הפעולה עם ילדים קודם שהגיעו לבר-מצוה או בת-מצוה — הנה כשמדובר אודות הגיל ש"צריך לאמו"¹¹¹, יש לאשה את כל הזכות וכל הכחות ואפשרויות כו', ואפילו בגיל מאוחר יותר, יש לה חלק גדול בזה,
ובפרט כפי שרואים במדינה זו,

— וכדברי רבינו נשיאנו¹¹² שבואו למדינה זו אינה מצד הגאולה וההצלה שלו, אלא בגלל שצריך להראות ש"אמעריקע איז ניט אַנדערש", והוא ישנה (ואכן שינה) את אמריקא —

(110) שבת כג, א.

(111) ראה עירובין פב, א"ב. וש"נ.

(112) ראה סה"ש תש"ו ע' 53. וש"נ.

(107) פל"ז ואילך.

(108) סנהדרין סה, א.

(109) ע"פ ישעי' ס, יט.

שחינוך הבנים והבנות תלוי כמעט ברובו, ואולי רובו ככולו, בהשקפה ורצון אמיתי וחזק של "עקרת הבית"¹¹³ (וכן האחות גדולה וכו'), ועד שגם חינוך הבעל עצמו¹¹⁴ תלוי במדה גדולה ברצונה של האשה באיזה אופן תהי' הנהגת בעלה, ובפרט שבנוגע לפעולות של ימי חנוכה אלו נטלו גם הנשים חלק גדול —

ישלחו עבורן את המזונות והיין (ומסתמא יוסיפו כו'), ויתדברו ביניהן — בשעת מעשה או לאח"ז, בזמן הפנוי, מחר או בימים הקרובים — כיצד יכולים להאיר את כל ימי השנה הבאים עלינו, ובאופן שיאיר את כל השנים הבאים לקראתנו. ויה"ר שיעסקו בכל ענינים אלו מתוך גאולה מגלות הפנימי, ועד שזה יביא גם את הגאולה האמיתית והשלימה מהגלות החיצוני, גלות כפשוטו, באופן ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה", ובקרוב ממש. [כ"ק אדמו"ר שליט"א מסר, ע"י הרב יוסף הלוי וויינבערג, את המזונות עבור הנשים. ניגנו ניגון "הָאֵפ קָאָזָק", ועודד מאוד את הנגינה ורמז לשרוק].

* * *

יט. דובר לעיל (במאמר) באריכות ובביאור ובהסבר בנוגע לענין האור (בקשר לאור של נרות חנוכה) — שזהו דבר המאיר, ועל ידו יש לאדם דרך מוארת, לידע ממה צריך להזהר, ואחרי מה צריך לרדוף, וכך נעשים אצלו חיים מוארים.

אבל באמת, הנה ע"פ תורת הבעש"ט ותורת המגיד בענין "יהי אור"¹¹⁵ — שקשור עם חנוכה, כאמור לעיל¹¹⁶ אודות דברי השל"ה¹¹⁷ ש"חנוכה .. רומז לחינוך העולם .. וכמו שראשית הבריאה יהי אור, כן מצות חנוכה בנרות" — מובן, שנוסף לכך ש"אור" מאיר דבר שכבר ישנו במציאות לפני"ז, יש ב"אור" ענין נעלה יותר, שהו"ע של השפעה חדשה. והענין בזה:

מבואר בארוכה בתורת הבעש"ט והמגיד¹¹⁸ בפירושו הכתוב "ויאמר

(113) ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א. (115) בראשית א, ג.
 (114) כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק ואמר (116) שיחת ש"פ מקץ ס"ו.. (לעיל ע' ...).
 (117) חלק תושבי"כ שא, סע"ב ואילך — בהגהה.
 (118) כש"ט סרמ"ז. אר"ת בתחלתו. (115) ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א.
 (116) שיחת ש"פ מקץ ס"ו.. (לעיל ע' ...).
 (117) חלק תושבי"כ שא, סע"ב ואילך — בהגהה.
 (118) כש"ט סרמ"ז. אר"ת בתחלתו.

אלקים יהי אור ויהי אור", שענין האור קשור עם ענין החסד, שעל ידו נעשה כל בנין העולמות, כמ"ש¹¹⁹ "עולם חסד יבנה",

— ועד שאפילו לפני הצמצום מצינו ש"הי' אור א"ס ממלא את החלל"¹²⁰, היינו, שגם כאן נאמר הלשון "אור" דוקא —

אלא שה"אור" יכול להיות באופן של בלי גבול, ואז, הנה מצד בהירותו, אי אפשר לקבלו; ולכן נאמר "ויאמר אלקים יהי אור" — חסד, "ויהי אור" — גבורה, היינו, שהאור נתצמצם כדי שיוכל להתקבל כו'.

ונמצא, שכל מציאות העולמות ועד למקור העולמות הו"ע שנקרא בשם "אור" (או בשם "חסד", שזוהי החיצוניות; ה"אור" הוא פנימיות הענין, ו"חסד" הוא חיצוניות הענין).

כ. ומזה מובן במכ"ש וק"ו בנוגע ל"נר מצוה ותורה אור"¹²¹:

אע"פ שתורה ענינה "גדול לימוד שמביא לידי מעשה"¹²², היינו, שמאירה ומורה כיצד צ"ל המעשה, יש ב"תורה אור" גם הענין שהיא יוצרת את המציאות — שהרי התורה קובעת ויוצרת את המציאות של "מצוה" והמציאות של "עבירה", שע"פ פסק התורה נקבע אם זוהי מצוה או ענין הפכי ממצוה.

ועד שמצינו בנוגע להלכה כפשוטה, שכאשר נשתנה המצב אצל חכמי התורה, "מאן מלכי רבנן"¹²³, ונעשה רוב מנין ורוב בנין ("אחרי רבים להטות"¹²⁴) באופן שונה מהרוב מנין ורוב בנין שהי' בדור או זמן לפניז, אזי משתנה אופן המציאות של המצוה (לפי התנאים והכללים והגדרים שבדבר, כיצד יכולים לשנות פס"ד של בית-דין שקדמו¹²⁵) — באיזה אופן היא המצוה ובאיזה אופן היא היפך המצוה.

והיינו, שהענין ד"תורה אור" הוא — לא רק להאיר, אלא לכל לראש לפעול את המציאות, ואח"כ להראות ולהאיר מהי המציאות.

וזוהו גם פשטות מארז"¹²⁶ "אסתכל באורייתא וברא עלמא": כיון שנאמר בתורה "יהי אור", הנה עי"ז נעשה מציאות האור — "ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור".

כא. ומזה מובן, שהתכלית היא, שיהודי ידע שלא זו בלבד שהתורה מראה לו שיש מציאות של עולם בפ"ע, ורק כדי שידע ממה

(119) תהלים פט, ג.

(120) ראה ע"ח ש"א ענף ב.

(121) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב (ברע"מ).

(122) משפטים כג, ב.

(123) משלי ו, כג.

(124) ראה רמב"ם הלי' ממרים פ"ב.

(125) קידושין מ, ב. וש"נ.

(126) זח"ב קסא, סע"א ואילך.

ליזהר ומה לעשות, עליו ללמוד תורה, להסתכל בשולחן-ערוך וכו', אלא יתירה מזה, שהתורה היא בעה"ב על העולם, וכשילמד תורה כדבעי למהוי, אזי יפעל "ארץ חדשה" ו"שמים חדשים"¹²⁷ כפשוטם, והיינו, שכאשר בלמדו תורה מתקבל אצלו שע"פ תורה צ"ל מציאות העולם באופן אחר, אזי משתנה מציאות העולם.

וכדאיאתא בירושלמי¹²⁸ הידוע על הפסוק¹²⁹ "לא-ל גומר עליי": "בת שלשה שנים ויום אחד, נמלכו בית דין לעברו, בתולין חוזרין", והיינו, שגם לאחר שהי' ענין שפעל בגוף של "בת שלשה שנים ויום אחד" באופן ש"אינן חוזרין", הנה עי"ז שב"ד מעברין את השנה בד' אמות שלהם, נעשה שינוי במציאות הגוף של מי שנמצאת בקצוי תבל.

וכמדובר כמ"פ¹³⁰ שמצינו כמה סיפורים בנוגע לחכמי התורה, "מאן מלכי רבנן", שלמדו תורה כדבעי — שנעשו בעלי-בתים על העולם.

וכסיפור הידוע¹³¹ (שנזכר גם ב"ט כסלו¹³²) שרבינו הזקן רצה לקדש את הלבנה מעומד בהיותו בספינה, ובראותו שבדברים לא יוכל לפעול שהפקיד יעמיד את הספינה ברצונו, אזי פעל שהספינה תעמוד מאלי', ובכך שינה את הטבע בנוגע להנהגת הספינה, שאע"פ שבדרך הטבע יש בכח היד של בני-האדם לעשות תנועות במים באופן שהספינה תתקדם הלאה, הנה למרות שנשארה המציאות הגשמית של המים והספינה והאנשים שעשו את כל התנועות כו', עמדה הספינה ולא זזה ממקומה (עד שהפקיד הסכים להעמיד את הספינה ברצונו, כדי שרבינו הזקן יוכל לקיים מצות קידוש לבנה באופן טבעי ולא באופן נסי).

וכאמור לעיל, שלא זו בלבד שהתורה מאירה ומורה ליהודי מה עליו לעשות, אלא התורה משנה את מציאות העולם שתהי' באופן המתאים לרצון התורה; ולא רק באופן של "יש מאין", אלא באופן שקיימת מציאות "יש" של עולם שמתנהג באופן מסויים, ע"פ "חוקות שמים וארץ"¹³³, ואעפ"כ, כשבאה התורה ואומרת שעכשיו יש צורך בשינוי — אזי נעשה שינוי.

כב. ועכשיו הרי זה גם ענין שהזמן גרמא:

כבר סוכם שצריך לדבר רק אודות ענינים של אור, אבל בכל זאת יודעים שיש כמה ענינים שבהם צ"ל שינוי המציאות; ישנה כבר

131) לקו"ד ח"ד תשנב, ב ואילך.

132)

133) ירמ"י לג, כה.

127) ישע"י סה, יז, טו, כב.

128) כתובות פ"א ה"ב, וש"נ.

129) תהלים נו, ג.

130) ראה גם

המציאות, והמציאות היא באופן בלתי-רצוי, אבל יהודים מתאספים ומכריזים: "דאָלאַי" גלות פנימי ו"דאָלאַי" גלות חיצוני ו"דאָלאַי" גלות כפשוטו, ופועלים שמשנתנה מציאות העולם, ולאח"ז יכולים ללמוד תורה ולקיים מצוות מתוך שמחה וטוב לבב.

והנקודה הפנימית שבכוונת הדברים, שלא זו בלבד שהתורה מאירה את העולם שידעו מה הם "חוקות הטבע", אלא ישנו אופן וענין אחר לגמרי שלא בערך — שהתורה קובעת ויוצרת חוקים בטבע,

ובשעה שיש צורך בנס — אזי נעשה נס שמלוּבש בדרכי הטבע, — לא כמו ימי חנוכה שבהם אומרים הלל בכל יום, והרי "הלל" אומרים רק כאשר "היא נפלאת בעינינו"¹³⁴, כמו הנס ד"מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים"³⁰, ככל אריכות הדיבור אודות המאורעות שאירעו "בימים ההם בזמן הזה"; אבל לאח"ז, הנה "הקורא הלל בכל יום כו"¹³⁵, הרי זה היפך הנהגת העולם. ואע"פ שיש ניסים בכל יום ויום, אלא ש"אין בעל הנס מכיר בניסו"¹³⁶, כמ"ש¹³⁷ "לעושה נפלאות גדולות לבדו", מ"מ, אי אפשר לומר "הלל", כיון שהנס מלוּבש בדרך הטבע. אלא שההתלבשות בדרך הטבע היא ע"י לבוש זך כו' —

ונעשה למטה מעשרה טפחים מעמד ומצב ש"לכל בני ישראל הי' אור במושבותם"¹³⁸, שבכל מקום שנמצאים בימי הגלות האחרונים, בארץ הקודש או בחוץ לארץ, יהי' אצלם ענין של אור אמיתי, "נר מצוה ותורה אור", שנמשך מאורו של הקב"ה — "אורך (ב)אורך (נראה אור)"¹³⁹ (גם אם הוא מכוסה בלבוש הטבע), ולאורו נלך בחיי יום-יום.

כג. וענין זה נעשה אצל "צבאות הוי'" בכללות, דקאי על כל אחד מ'ישראל, הן אנשים והן נשים, ואפילו טף,

— כפי שמצינו ב"לגיון של מלך"¹⁴⁰ ש"למוד .. להיות נמנה מן הבטן"¹⁴¹, כפי שהי' אצל יוכבד, שממנה נולד אח"כ משה רבינו, שסלל דרך לבני" בכל הדורות, ולכן נקרא "משה רבינו" — שבכל יום יש אצל כל אחד ענין התורה ותפלה וצדקה, ג' עמודים שעליהם "העולם עומד": תורה עבודה וגמילות חסדים¹⁴²,

(139) תהלים לו, יו"ד. וראה ד"ה כי עמך

גו' שנאמר בהתוועדות (לעיל ע' ... ואילך).

(140) פרש"י במדבר א, מט.

(141) פרש"י שם ג, טו.

(142) אבות פ"א מ"ב.

(134) תהלים קיח, כג.

(135) שבת קיח, ב. וראה גם תו"מ חע"א

ע' 19. וש"נ.

(136) נדה לא, א.

(137) תהלים קלו, ד.

(138) בא יו"ד, כג.

וכמדובר בארוכה בהתוועדות הקודמת¹⁴³ שענין זה צ"ל באופן שבכל בית בישראל — שנעשה "בית המקדש", כמ"ש¹⁰⁴ "ושכנתי בתוכם", "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם", "בתוך כל אחד ואחת שבישראל"¹⁰⁵, שביתו נעשה "בית המקדש", שבו ישנו הענין ד"ושכנתי בתוכם", עי"ז שיש שם מנורה שענינה "להעלות נר תמיד"¹⁴⁴, להאיר באור שנמשך מ"ב(אור)ך" — יהי ניכר ונראה גם בעיני בשר ג' ענינים אלו, עי"ז שיש בו סידור (תפלה), וכן ענין של תושב"כ ותושבע"פ — חומש, תהלים, גמרא או משניות וכו', וכן קופת צדקה, שתזכיר אפילו ביום השבת שישנו ענין הצדקה (מהענינים שעליהם העולם קיים), ובימות החול — נותן בה צדקה בכל יום ויום.

ועאכו"כ בנוגע לאלו שיש להם זכות להיות "צבא" באופן הנראה גם לגוים — שיתקיים בהם מ"ש¹⁴⁵ "הוי' אלקיך מתהלך בקרב מחניך", כיון ש"והי' מחניך קדוש", ולכן, יש צורך שבכל מקום שהם נמצאים — בעורף או בחזית (כפי שנקראים שם, וככל הלשונות שבזה) — יהיו סידור, תהלים וקופת צדקה.

כד. ויה"ר שמכאן ולהבא יקויים הענין ד"הוי' יגי' חשכיי" — ביטול חושך הגלות, ויתירה מזה, שחושך הגלות עצמו יתחיל להאיר כרצונם של בני"י,

ולאח"ז יפטר ממנו לגמרי, עי"ז שיקויים היעוד¹⁴⁶ "קץ שם לחושך", "דאֵלָאֵי גלות", בדרכי נועם ובדרכי שלום,

ותבוא הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז יקויים היעוד¹⁴⁷ "לא יהי' לך עוד השמש לאור יומם .. לא יבוא עוד שמשך גו", אלא "הוי' יהי' לך לאור עולם",

"ובני ישראל יוצאים ביד רמה", ובקרוב ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "נאַשאַ סלוזשבאַ"¹⁴⁸. ואח"כ התחיל לנגן הניגון "ניעט ניעט ניקאָוואָ" ועודד את הנגינה, וכן רמז לשרוק].

(148) כשהחזן התחיל את הבבא הב', הפסיקו כ"ק אדמו"ר שליט"א והורה לו שיתחיל מיד מהבבא הי"ג (וידלג על הבבות שבינתיים), בגלל השעה המאוחרת.

(143)
(144) ר"פ תצוה.
(145) תצא כג, טו.
(146) איוב כח, ג.
(147) ישעי' ס, יט-כ.

ועד הנחות בלה"ק

מכון להוצאה לאור תורת כ"ק ארמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

Lahak Hanochos Inc. 788 Eastern Parkway, Suite 408, Brooklyn, N.Y. 11213

Tel. (718) 604-2610 Email: info@lahak.org

ב"ה. ימי החנוכה, ה'תשפ"א

מבצע „דידן – דהספרים – נצח“

ניתן להשיג את 11 הכרכים האחרונים של

„תורת מנחם – התוועדויות“ (ס"א – ע"א)

במחיר של \$121 בלבד

להזמנה: www.lahak.org/sale

תוקף המבצע עד יום הבהיר ה' טבת ה'תשפ"א

אפשרות למשלוח בתוספת \$29

- ✓ משלוח עד הבית ברחבי ארץ-הקודש וארצות-הברית.
- ✓ משלוח מרוכז לקהילות אנ"ש ברחבי תבל.
- ✓ חלוקה בקראון-הייטס ובכפר חב"ד בימים ו'-ח' טבת בלבד, למזמינים באיסוף עצמי.

לעילוי נשמת

הרה"ג הרה"ח ר' ישראל יצחק בהרה"ח ר' יעקב ע"ה

פרדימאן

ראש ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש בנוארק, ניו דזשערסי

וראש ישיבת אהלי תורה למעלה מיובל שנים

העמיד והדריך אלפי תלמידים

מהם ראשי ישיבות רבנים ושלוחים בכל קצווי תבל

להעמידם חסידים לומדים

ומקושרים בפנימיות אל כ"ק אדמו"ר זי"ע

נפטר בשם טוב ז' ניסן ה'תש"פ

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי ידידיו, תלמידיו ומוקירי זכרו

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות